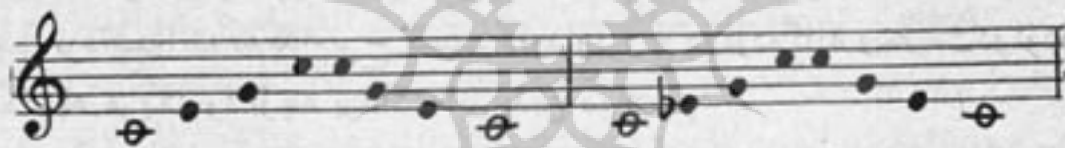

سلفژ را با دیدی گسترده تر تمرین نمائیم

(۷)

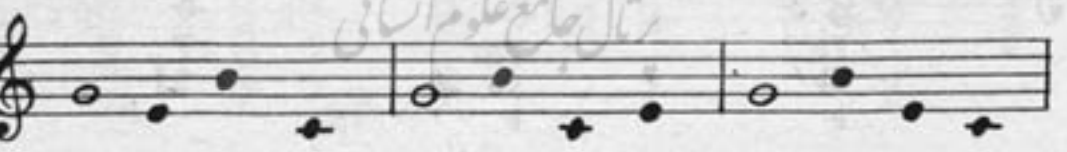
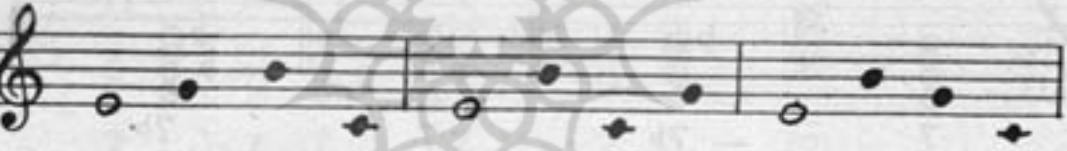
از یوسف یوسفزاده

ب - سه صدائی های چهار گانه و وارونگی های اول و دوم آنها را با در نظر گرفتن نت «دو» بعنوان پایه، سپس سوم (تیسرس) و در پنجم (کنت) سه صدائی ها، بصورت آرپژ (با تکرار نت پائینی در اکتاو بالاتر) تمرین نمائیم.

پ - آرپژهای بالا را بدشکهای گوناگون تمرین نمائیم.

۱ - دقت شود که در تمرینهای قسمت پ علاوه بر فاصله‌های پیشین با فاصله اکتاو (اکتاو درست) نیز آشنائی پیدا خواهیم کرد.

اشاره - تمرین قسمت پ بر روی تنها اولین میزان تمرین قسمت ب تنظیم شده است. بهمین ترتیب بر روی قسمت‌های دیگر تمرین ب باید تمرینهای قسمت پ را ادامه داد.

چهار صدائی‌ها

تاکنون با فاصله‌های دوم (دوم کوچک، دوم بزرگ و دوم افزوده)، سوم (سوم کوچک و سوم بزرگ)، چهارم (چهارم درست، چهارم کاسته و چهارم افزوده)، پنجم (پنجم درست، پنجم کاسته و پنجم افزوده)، ششم (ششم کوچک و ششم بزرگ) و اکتاو (اکتاو درست) آشنا شده‌ایم. برای آشنائی با فاصله‌های دیگر و گسترش فکری بیشتر باید تمرینها را بر روی چهار صدائی‌ها (آکورهای هفتم گوناگون) ادامه دهیم.

شناسائی چهار صدائی‌های هفتگانه

میدانیم که چهار صدائی‌ها ای که بر روی درجه‌های يك تا هفت تن‌های بزرگ و کوچک (شکل‌های پنجمانه) قرار میگیرند هفت گونه اند:

- ۱- سه صدائی بزرگ با هفتم بزرگ (آکور هفتم بزرگ)
- ۲- سه صدائی بزرگ با هفتم کوچک (آکور هفتم نمایان)
- ۳- سه صدائی کوچک با هفتم بزرگ
- ۴- سه صدائی کوچک با هفتم کوچک (آکور هفتم کوچک)

۱- این ردیف‌بندی چهار صدائی‌ها تنها برای تمرینهای سلفژ در نظر گرفته شده است. (ردیف‌بندی چهار صدائی‌ها از دید هم‌آهنگی به گونه‌ای دیگر است)

- ۵- سه صدائی کاسته با هفتم کوچک (آکور هفتم نیم کاسته)
 ۶- سه صدائی کاسته با هفتم کاسته (آکور هفتم کاسته)
 ۷- سه صدائی افزوده با هفتم بزرگ (آکور هفتم افزوده)
 در زیر چهار صدائی های درجه های یک تا هفت شکل های پنجگانه تن های
 بزرگ و کوچک که از نت «دو» شروع میشوند نشان داده میشود.

N. بزرگ

H. بزرگ

N. کوچک

H. کوچک

M. کوچک

از ۳۵ چهارصدائی درجه‌های گوناگون شکل‌های پنجگانه تن‌های بزرگ و کوچک به ترتیب: ۶ چهار صدائی ردیف اول، ۶ چهار صدائی ردیف دوم، ۳ چهار صدائی ردیف سوم، ۹ چهار صدائی ردیف چهارم، ۶ چهار صدائی ردیف پنجم، ۲ چهار صدائی ردیف ششم و ۳ چهار صدائی ردیف هفتم می‌باشند. بدین ترتیب روشن است که هر چهار صدائی ردیف اول روی ۶ درجه، هر چهار صدائی ردیف دوم روی ۶ درجه، هر چهار صدائی ردیف سوم روی ۳ درجه، هر چهار صدائی ردیف چهارم روی ۹ درجه، هر چهار صدائی ردیف پنجم روی ۶ درجه، هر چهار صدائی ردیف ششم روی ۲ درجه و هر چهار صدائی ردیف هفتم روی ۳ درجه شکل‌های پنجگانه تن‌های گوناگون می‌توانند قرار داشته باشند.

برای نمونه چهار صدائی‌های هفتگانه که پایه آنها «دو» می‌باشد در در زیر آورده و وابستگی آنها را به تن‌های گوناگون بزرگ و کوچک نشان می‌دهیم:

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

	۱	۲	۳	۴
بزرگ طبیعی	I دو IV سس	V فا		II تی بمل III لا بمل VI می بمل
بزرگ هارمونیک	I دو	V فا	IV سس	III لا بمل
کوچک طبیعی	III لا VI می	VII سی		I دو IV سس V فا
کوچک هارمونیک	VI می	V فا	I دو	IV سس
کوچک ملودیک		IV سس V فا	I دو	II تی بمل

بزرگ طبعی	VII / بجل		
بزرگ هارمونیک	II تی بجل	VII / بجل	VI می
کوچک طبعی	II تی بجل		
کوچک هارمونیک	II تی بجل	VII / بجل (VII دو دیز)	III لا
کوچک مودیک	VI می بجل VII / بجل (VII دو دیز)		III لا

در نمودار پیش نت «دو» را پایه چهار صدائی‌های هفتگانه قرار داده بودیم اینک بکوشیم نت «دو» را نخست سوم (تیسرس)، سپس پنجم (کنت) و در پایان هفتم (سیستم) چهار صدائی‌ها در نظر گرفته و به وابستگی آنها به تن‌های گوناگون دقت نمائیم.

در نمودار زیر چهار صدائی‌های هفتگانه که نت «دو» به ترتیب: پایه،

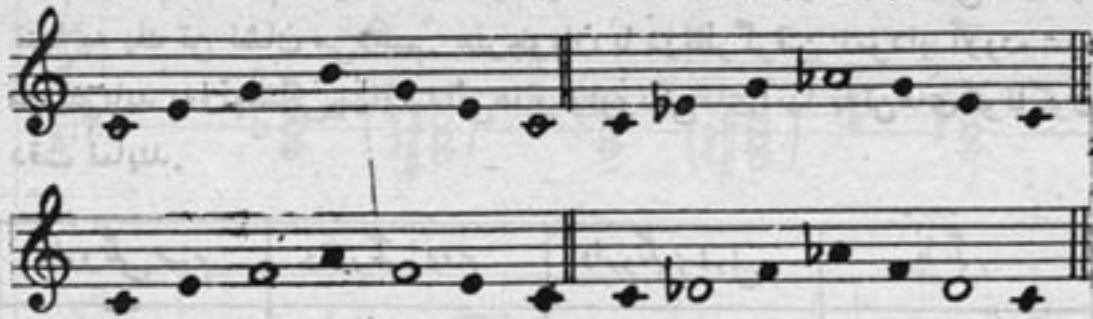

سوم، پنجم و هفتم آکوردها در نظر گرفته شده است آورده وابستگی آنها را تنها به يك تن نشان می دهیم. هنجویان با در نظر گرفتن نمودار آورده شده در پیش باید به وابستگی چهارصدائی ها و وارونگی های آنها به تن های گوناگون دقت نمایند.

وارونگی سوم	دارونگی دوم	دارونگی اول	بایگی
 N. I 2 ری بمل بزرگ	 N. I 3 فا بزرگ	 N. I 5 لا بمل بزرگ	 N. I 7 دو بزرگ
 N. V 2 سُ بزرگ	 N. V 3 تی بمل بزرگ	 N. V 5 ری بمل بزرگ	 N. V 7 فا بزرگ
 N. I 2 ری بمل کوچک (I 2 دو دیز کوچک H.)	 H. I 3 فا کوچک	 H. I 5 لا کوچک	 H. I 7 دو کوچک
 N. II 2 دو بزرگ	 N. II 3 می بمل بزرگ	 N. II 5 سُ بزرگ	 N. II 7 تی بمل بزرگ
 N. VII 2 می بمل بزرگ	 N. VII 3 سُ بزرگ	 N. VII 5 تی بمل بزرگ	 N. VII 7 ری بمل بزرگ
 H. VII 2 می کوچک	 H. VII 3 سُ کوچک	 H. VII 5 تی بمل کوچک	 H. VII 7 ری بمل کوچک (VII 7 دو دیز کوچک H.)
 H. III 2 تی بمل کوچک	 H. III 3 ری بمل کوچک (III 3 دو دیز کوچک H.)	 H. III 5 فا کوچک	 H. III 7 لا کوچک

نمونه برای تمرینهای شماره سه:

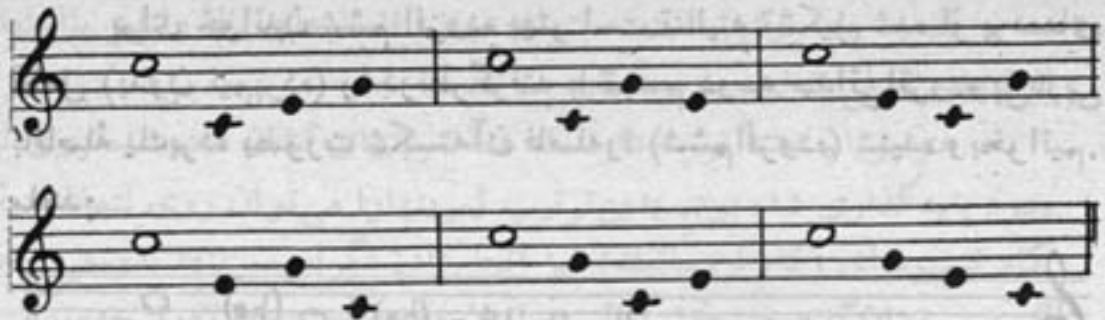

تمرین بالا تنها بر روی چهار صدائی اول از ردیف چهار صدائی‌های هفتگانه بحالت پایگی و وارونگی‌های اول، دوم و سوم آنها ترتیب داده شده است. هنرجویان باید بر روی چهار صدائی‌های دیگر نیز تمرینها را به شکل بالا ادامه دهند.

اشاره - همچنین همه تمرینهای بالا را مانند قسمت پ تمرینهای شماره ۲ به شکلهای گوناگون نیز انجام دهید. مانند:

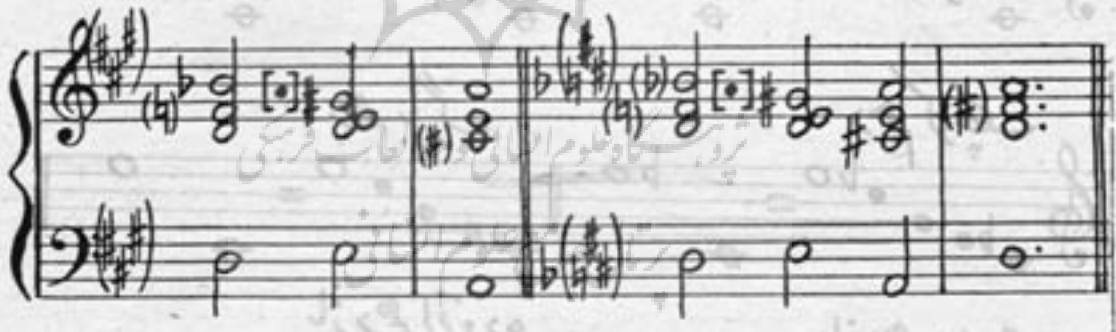

در تمرین‌های شماره ۳ با فاصله‌های هفتم (هفتم بزرگ، هفتم کوچک و هفتم کاسته) نیز آشنا شدیم.

فاصله‌های مترادف «آنهارمونیک»

بطوریکه می‌دانیم فاصله‌های گوناگون افزوده و کاسته (حتی افزوده‌تر و کاسته‌تر!) دیگر که تئوری موسیقی فراگرفته‌ایم و در سلفژ نیز ممکن است نمود داشته باشند بوسیله نت‌های کروماتیک در آکورهای تغییر یافته (آلتره) پدیدار می‌گردند. آسانترین راه برای خواندن این گونه فاصله‌ها آنست که که مترادف آن فاصله‌ها را در فکر مجسم نموده سپس تغییر نام دهیم. از فاصله‌های گفته شده در بالا، فاصله سوم کاسته و وارونگی آن فاصله ششم افزوده زیاد بکار برده می‌شوند.

سوم کاسته در فرودها (کادانسها) با استفاده از ششم ناپلی^۲ (سیکست ناپولیتن) یا نوعی از آن! نمود می‌کند. مانند:

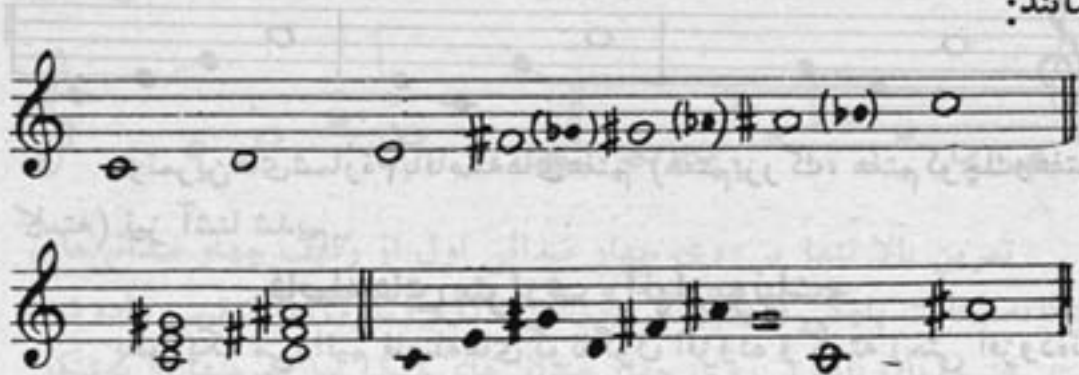
$6b$ 7 $6b$ 7
 (b) $\#$ (b) $\#$ $\#$
 (بزرگ) II V I (بزرگ) VI II V I
 لا کوچک

۱- هنرجویان رشته هم‌آهنگی در بخش هارمونی کروماتیک به این بحث بهتر وارد خواهند بود.

۲- ناگفته نماند که این تغییر بی‌این که بمنظور ایجاد محسوس به پائین حل شونده در قرن شانزدهم در مکتب اپرای ناپلی توسط اسکارلاتی بکار برده شده و نامگذاری آن از انگلستان سرچشمه گرفته است. از زمانهای باستان در موسیقی خاورمیانه و از جمله موسیقی ایران متداول بوده و هنوز نیز می‌باشد.

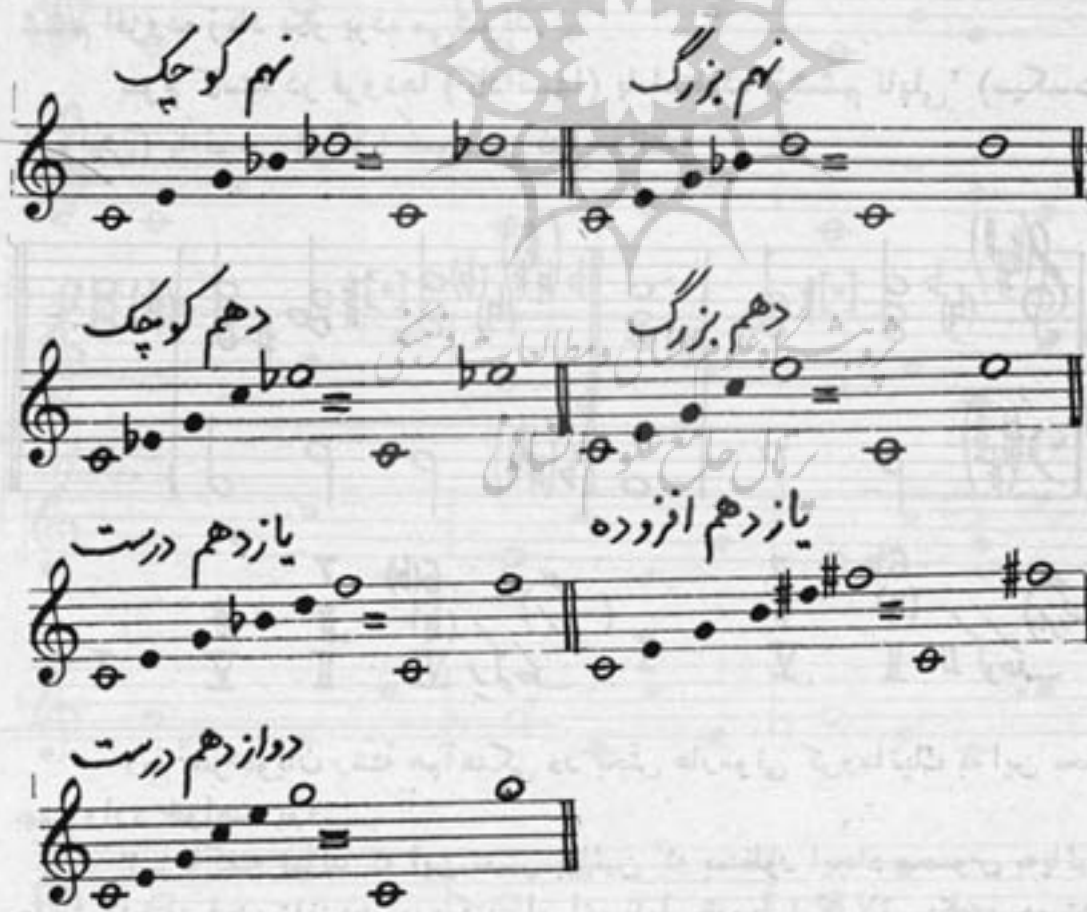

برای خواندن ششم افزوده بهتر است تنالیده تشکیل شده از پرده‌های کامل (بدون نیم پرده) را در نظر گرفته با تجسم دوسه صدائی افزوده پی در پی بافاصله یک پرده بصورت شکسته آن فاصله را (ششم افزوده) شنیده و بخوانیم. مانند:

فاصله‌های ترکیبی (فراختر از اکتاو)

فاصله‌های فراختر از اکتاو را بصورت آکورهای نهم و یازدهم یا ادامه آریژها در اکتاو بالاتر باید در نظر گرفته و تمرین نمود. مانند:

اشاره = روشن است که نتهای میانی فاصله‌های بالا را نیز با استفاده از نتهای اصلی تنالیده مربوط باید خواند.

هنرجویان حتماً توجه دارند که همه تمرینهای نشان داده شده روی نت «دو» پایه گذاری شده بود. بدین ترتیب تمرینها را می‌توان روی نتهای دیگر گام نیم‌پرده‌ای (گام کروماتیک) نیز انجام داد. اگر این تمرینها بدرستی انجام گیرد می‌توان گفت هنرجو توانائی خواندن و همچنین شنیدن (در نتیجه، نوشتن) تمام صداهای موسیقی (دست کم از نظر موسیقی تنال و مدال ۱۲ نیم‌پرده‌ای) را بدست خواهد آورد.

امید است در آینده درباره میزان و وزن در موسیقی، گفتاری سودمند برای هنرجویان داشته باشیم.

یوسف یوسفزاده

تیرماه ۱۳۴۹

پرتال جامع علوم انسانی